۱۴

حتی آسیب‌های دندانی کوچك ناشی از ضربه در کودکان نیاز به پیگیری دارند

دندانِ شکستن نداریم!

۱۵

خودروهای چینی فعلی بازار، نسبت به نمونه‌های اولیه پیشرفت قابل‌توجهی داشته‌اند، اما هنوز اشکالات سنتی خود را دارند

محله چینی‌ها!

۱۶

فردا آیین ۱۳۰۰ ساله قالیشویان در مشهد اردهالِ کاشان برگزار می شود

شستن زخم‌های قالی

زندگی

پنجشنبه :: ۱۱ مهر ۱۳۹۸ :: شماره ۵۴۹۴

جام جم ۱۳

حق با شماست

info@jamejamdaily.ir

روابط عمومی: ۲۲۲۶۲۱۴۲

 # نرده-مانع

ابراهیمی از تهران:

نرده میان بلوار حدفاصل پل امام خمینی(ره) تا تقاطع اسکندری، مانع عبور عابران از این بلوار شده در حالی که تنها پل عابر پیاده نیز فاقد پله است. دانش‌آموزان و شهروندان چگونه از این خیابان عبور کنند؟

 # کودک-تبلیغ

موسوی از خرم‌آباد:

چه توجیهی دارد مسؤولان شبکه پویا برای کودکان و خردسالان تبلیغات بازرگانی پخش کنند؟ جالب‌تر آن‌که کتب کمك آموزشی برای خردسالان پخش می‌شود. حداقل تبلیغاتی مناسب سن کودکان پخش شود.

 # رب-قیمت

یك شهروند:

قیمت هر کیلوگوجه ۱۵۰۰ تومان است و برای تهیه یك کیلو رب در نهایت ۶۰۰۰ تومان لازم است. این درحالی است که کارخانه‌های تولیدی هر شیشه رب را به قیمت ۱۶ هزار تومان به فروش می‌رسانند. چرا؟

 # کیفیت-نمایشگاه

صالحی از تهران:

توزیع و فروش کالاهای بی‌کیفیت ایرانی در نمایشگاه پاییزه حکیمیه بی‌احترامی به مردم است. وقتی به فروشنده‌ها اعتراض می‌کنیم اعلام می‌کنند در فروشگاه اصلی کالاهای باکیفیت را به فروش می‌رسانیم.

جوابیه

در پی درج پیامی در اول مهر ۱۳۹۸ با عنوان «خشك شدن درختان بر اثر ساخت و ساز» سرپرست روابط عمومی شهرداری منطقه ۱۹ تهران با ارسال نمابری اعلام کرد: هر گونه تغییر در موقعیت درختانی که در حاشیه ساخت وسازهایی که در منطقه ۱۹ صورت می‌گیرد، با اخذ مجوز از کمیسیون ماده هفت سازمان بوستان‌ها و فضای سبز شهرداری تهران انجام می‌شود، بنابراین درختانی که در صورت قصور مالك خشك یا قطع شده‌اند عوارض آن طبق تعرفه مصوب شورای شهر تهران اخذ می‌شود و درختانی که در مسیر پارکینگ یا تردد خودرو قرار می‌گیرند طبق رای کمیسیون جابه جا شده و در مکانی مناسب در نزدیك‌ترین محل بازکاشت می‌شوند. همچنین مالکان متعهد به غرس درختان جدید در داخل، برگذر ملك و فضای سبز منطقه تا قبل از صدور پایان کار هستند.

جام جم درآستانه روز جهانی حیوانات بررسی می‌کند که چرا باید حقوق حیوانات را رعایت کنیم

حقوق زبان بسته‌ها

این تصویر می‌تواند یکی از محیط‌زیستی‌ترین لحظات ثبت‌شده باشد اگر کشاورزان زمین‌هایشان را به آتش نمی‌کشیدند / عکس: میزان

محمدحسین خودکار

جامعه

حیات موهبتی است خداوندی که از میلیون‌ها سال پیش به انسان و دیگر گونه‌های جانداران عطا شده، اما در میان همه موجودات زنده فقط انسان توانسته است با بهره‌گیری از قدرت تعقل، تمدن تشکیل دهد و برای خود و جهان پیرامونش قانون وضع کند. اما آیا این برتری عقلی که انسان را در موضعی بالاتر نسبت به سایر زیستمندان قرار داده است، به او اجازه می‌دهد با سایر موجودات زنده هر طور که خواست، رفتار کند؟ پاسخ به این پرسش از نظر بسیاری از اندیشمندان از جنبه‌های مختلف اخلاقی، فلسفی، علمی و دینی منفی است و اتفاقا آنها معتقدند این برتری برای انسان مسؤولیت‌های اخلاقی ایجاد می‌کند که رعایت حقوق دیگر موجودات زنده به‌خصوص حیوانات از جمله آنهاست.

وجود همین مسؤولیت اخلاقی است که در دهه‌های گذشته عده زیادی را در سراسر جهان بر آن داشته است که تحت عنوان فعال حقوق حیوانات برای تبیین آن در جوامع بشری تلاش کنند. از جمله این تلاش‌ها نیز تعیین روزهایی در تقویم جهانی برای آگاه‌سازی مردم درباره حقوق حیوانات است. از جمله روز ۴ اکتبر (۱۲ مهر) که برای نخستین بار از سوی کنوانسیون بین‌المللی زیست‌شناسان در فلورانس ایتالیا به عنوان «روز جهانی حیوانات» نامگذاری شد و از آن زمان تاکنون فعالان حقوق حیوانات در این روز سعی می‌کنند مردم جهان را نسبت به حقوقی که حیوانات بر گردن انسان‌ها دارند، آگاه کنند.

اما در دهه‌های اخیر که تلاش برای تبیین حقوق حیوانات در عرصه جهانی شکلی جدی به خود گرفته است و بسیاری از کشورها در این زمینه قوانین و مقررات محکمی را وضع کرده‌اند، دیدگاه‌های متفاوتی نیز درباره چارچوب‌های حقوق حیوانات از سوی فعالان این عرصه ارائه شده است. البته پیش‌فرض مشترك حاکم بر همه این دیدگاه‌ها این است که چون حیوانات دارای سطحی از درك، احساس و شعور هستند، حق دارند زندگی آزادانه‌ای داشته باشند و در طول زندگی خود به لحاظ جسمی و روانی متحمل درد و رنج نشوند. اینها نکاتی است که اردشیر منصوری، فعال حقوق حیوانات و دانش‌آموخته فلسفه علم در گفت‌وگو با جام جم روی آن دست می‌گذارد و توضیح می‌دهد امروزه سه دیدگاه غالب در میان فعالان حقوق حیوانات وجود دارد که اولین آنها دیدگاهی است موسوم به «رفاه حیوانات» که براساس آن، چون انسان‌ها مسلط بر طبیعت و جانداران هستند، حق بهره‌برداری از حیوانات را دارند، اما حق آزاردادن و وارد کردن ستم ناروا بر آنها را ندارند.

البته آن‌طور که منصوری می‌گوید، این دیدگاه موارد محدودی را به عنوان مصادیق مجاز برای بهره‌برداری از حیوانات در نظر گرفته است؛ از جمله این که براساس نظریه رفاه حیوانات، انسان‌ها می‌توانند برای تامین خوراك و پوشاك، حمل‌ونقل و انجام آزمایش‌های پزشکی از حیوانات بهره‌برداری کنند، البته به این شرط که در حین استفاده از حیوانات، ستم غیرضروری به آنها وارد نکنند و تا حد ممکن سعی در فراهم کردن آسایش آنها داشته باشند.

این فعال حقوق حیوانات درباره دومین دیدگاه رایج در میان فعالان این عرصه در سطح جهان نیز می‌گوید: دیدگاه دوم حق حیات را به عنوان حقی اساسی برای حیوانات در نظر می‌گیرد و تاکید دارد، حیوانات نباید مانند اشیا به عنوان دارایی انسان‌ها تلقی شوند. بنابراین براساس این دیدگاه، انسان‌ها جز در موارد اضطراری مجاز به سلب این حقوق نیستند. تعریف دیدگاه دوم از موارد اضطراری نیز بسیار محدودتر از نظریه رفاه حیوانات است و کسانی که به این دیدگاه معتقدند، هرگونه استفاده از حیوانات در تفریح، ورزش، حمل‌ونقل و حتی آزمایش‌های طبی مهلك را نیز مردود می‌دانند، مگر در مواردی که برای انجام یك آزمایش پزشکی هیچ راه جایگزینی وجود نداشته باشد و در صورت انجام نشدن آن، جان انسان‌ها به خطر بیفتد.

سومین دیدگاه درباره حقوق حیوانات نیز که نخستین بار از سوی تام ریگان، فیلسوف آمریکایی مطرح شد، هرگونه استفاده از حیوانات را «به طور انقلابی» ممنوع می‌داند. منظور از عبارت به طور انقلابی در این دیدگاه نیز این است که برای پیاده کردن این تئوری، نباید سال‌ها وقت برای فرهنگسازی به هدر رود و هر شکل از بهره‌برداری از حیوانات باید فورا متوقف شود، زیرا از نظر ریگان تمام موارد استفاده از حیوانات به نوعی سلب حق حیات و زندگی آزادانه آنهاست.

منصوری البته تاکید دارد که منظور این فیلسوف آمریکایی از حیوانات در دیدگاه خود، صرفا حیوانات مدرك حیات است، یعنی جانورانی که دارای مغز و سیستم عصبی هستند، درد و رنج را می‌فهمند و درك و خاطره‌ای از حیاتشان دارند. بر این اساس، گونه‌هایی مثل کرم خاکی یا آمیب، گونه‌هایی مدرك حیات به حساب نمی‌آیند، اما همه پرندگان و پستانداران به عنوان گونه‌هایی مدرك حیات در این تئوری دسته‌بندی می‌شوند.

حیوانات اسباب‌بازی ما نیستند

تئوری‌های موجود درباره حقوق حیوانات، به‌خصوص دیدگاه‌های دوم و سوم ایده‌آل‌هایی به نظر می‌رسند که پیاده‌سازی آنها در دنیای امروز نیازمند تحولاتی اساسی در صنعت، کشاورزی و سبك زندگی انسان‌هاست. از سویی دیگر، هرکدام از این دیدگاه‌ها خود منتقدانی دارد که آنها نیز برای مخالفت خود با این نظریات استدلال‌های محکمی ارائه می‌کند.

اما صرف‌نظر از همه بحث‌های تئوریك درباره حقوق حیوانات، بد نیست که نگاهی نیز به دنیای واقعی داشته باشیم؛ دنیایی که در آن به هر حال از حیوانات استفاده‌های مختلفی می‌شود و آنچه از نظر برخی فعالان حقوق حیوانات اهمیت دارد، این است که سعی کنند در شرایط موجود مصادیق بهره‌کشی و سوءاستفاده از حیوانات را متوقف کنند.

امیر سبزی که یکی از همین افراد است در گفت‌وگو با جام جم توضیح می‌دهد که در قرن‌های گذشته انسان‌ها برای رفع نیازهای متعدد خود، احتیاج داشتند که حیوانات را اهلی و از آنها استفاده کنند، اما امروزه با پیشرفت فناوری، بسیاری از این نیازها نسبت به گذشته کمرنگ‌تر شده و از این لحاظ استفاده از حیوانات براساس کاربردهای گذشته‌شان نوعی استثمار به حساب می‌آید.

او نگهداری از حیوانات خانگی را از جمله مصادیق این بهره‌کشی در دنیای معاصر می‌داند و می‌گوید: امروزه بسیاری از افرادی که ژست علاقه‌مندی به حیوانات را می‌گیرند، در عمل حق آزادی آنها را سلب و مثل یك اسباب‌بازی با آنها رفتار می‌کنند. بعضی از این افراد حتی برای خوشایند خود به دستکاری ژنتیکی یا ایجاد نواقصی در بدن حیوانات‌شان دست می‌زنند. سرنوشت این دسته از حیوانات خانگی نیز معمولا چیزی جز رهاشدگی، در طبیعت یا مرگ اجباری نیست. بنابراین تا زمانی که ضرورتی برای استفاده از حیوانات خانگی وجود نداشته باشد، نباید هیچ حیوانی را در چارچوب محدود محل سکونت انسان‌ها زندانی کرد.

سبزی البته این نکته را نیز به صحبت‌هایش اضافه می‌کند که وقتی به هر حال پدیده نگهداری از حیوانات خانگی به صورت وسیع در سطح جهان وجود دارد، امروزه می‌توان به جای نفی کلی آن، با استفاده از روش‌های قانونی صاحبان این حیوانات را موظف به رعایت حقوقی درباره آنها کرد. حقوقی که از نظر او، شامل تامین سلامت، امنیت، خوراك، رهانکردن این حیوانات در دل طبیعت و وارد نکردن آسیب‌های فیزیکی و روانی به آنها می‌شود.

شأن انسانی در حفظ حقوق حیوانات است

زندگی+

در دنیای امروز بسته به این که چه دیدگاهی را به عنوان نظری درست درباره حقوق حیوانات بپذیریم، موارد مجاز به استفاده از حیوانات می‌تواند مصادیق بسیار متفاوتی داشته باشد. به عنوان مثال، حتی آن دسته از فعالان حقوق حیوانات که استفاده از حیوانات خانگی را به طور کل رد می‌کنند، معتقدند مواردی مثل به‌کارگیری حیوانات خانگی برای کمك به نابینایان یا بیماران مبتلا به صرع که امروزه در بعضی از کشورها مورد استفاده قرار می‌گیرد، می‌تواند جزو مصادیق مجاز برای بهره‌برداری از حیوانات محسوب شود. زیرا در این شرایط استفاده از یك حیوان تاثیری حیاتی در زندگی انسان‌های دیگر می‌گذارد.

اما آیا فعالان حقوق حیوانات همین نگاه را درباره استفاده از این حیوانات برای تامین خوراك و پوشاك به‌عنوان اساسی‌ترین نیازهای انسانی نیز دارند یا خیر؟ امیر سبزی، فعال حقوق حیوانات پاسخ به این پرسش را به دو بخش تقسیم می‌کند و می‌گوید امروزه همه فعالان حقوق حیوانات به طور کل مخالف استفاده از حیوانات برای تامین پوشاك هستند، زیرا معتقدند در جهان امروز موادی با کیفیت بسیار بالاتر از چرم، پوست و پشم حیوانات برای تولید پوشاك وجود دارد و علاوه بر این، تولید پوشاك با استفاده از اجزای بدن حیوانات، جزو صنایع آلاینده برای محیط‌زیست است.

او نظر فعالان حقوق حیوانات درباره استفاده از این جانوران به‌عنوان منابع غذایی انسان‌ها را نیز این‌طور توضیح می‌دهد: فعالان حقوق حیوانات به طور کل از نظر اخلاقی به مردم توصیه می‌کنند که تا حد امکان استفاده از حیوانات در غذاهایشان را کاهش دهند. البته سال‌هاست کارشناسان متعددی این موضوع را از جنبه‌های مختلف اخلاقی، زیست‌محیطی و پزشکی بررسی و درباره آن نظریات متعددی ارائه کرده‌اند و تاکنون بحث الزام گیاهخواری برای همه مردم، در هیچ جای جهان به نتیجه نرسیده است.

اما صرف‌نظر از بررسی مصادیق مجاز و غیرمجاز برای استفاده از حیوانات، آنچه در این میان بدیهی به نظر می‌رسد این است که انسان‌ها به برتری عقلی خود در مقایسه با دیگر موجودات زنده، دارای مسؤولیت‌های اخلاقی از جمله رعایت حقوق حیوانات هستند. همچنین رعایت این حقوق نه‌تنها خدشه‌ای به شأن انسانی ما وارد نمی‌کند، بلکه شأن ما را به عنوان تنها گونه‌ای که خود را ملزم به انجام تکالیفی درباره دیگر گونه‌ها می‌داند، بالاتر می‌برد. اساسا فقط از انسان به عنوان اشرف مخلوقات این توقع وجود دارد که به وظایف خود درباره دیگر موجودات زنده عمل کند، وگرنه اگر به طور مثال الاغی گوش انسانی را ببرد، یا سگی انسانی را با سم بکشد یا گروهی از خرس‌ها انسانی را در مقابل دیدگان فرزندانش سنگسار کنند، هیچ کس برای آن حیوانات در قبال این رفتارشان مسؤولیتی اخلاقی قائل نیست.

یادداشت:

دکتر علی غضنفری

کارشناس علوم و معارف قرآنی

مجوز بهره‌برداری در عین حرمت بهره‌کشی

اسلام برای حیوانات ارزشی ویژه قائل شده و روایت‌های متعددی نیز از ائمه اطهار(ع) درباره لزوم رعایت حقوق حیوانات در منابع معتبر حدیث وجود دارد. به طور مثال، بزرگانی چون شیخ حر عاملی و محدث نوری در کتاب‌های وسائل الشیعه و مستدرك الوسائل حدود ۴۰۰ روایت را از پیامبر خاتم(ص) و امامان معصوم(ع) در این زمینه نقل کرده‌اند. بسیاری از این روایات نیز وارد جزئیاتی درباره حقوق حیوانات شده و مثلا اشاره داشته‌اند که انسان نباید به صورت چارپایان ضربه بزند، یا بدون دلیل به آنها تازیانه بزند، یا بار بیش از طاقت بر چارپایان بگذارد یا در حالت ایستاده سوار آنها شود یا در صورتی که حیوانات را از کنار آب و علوفه رد کرد، نباید آب و علوفه را از آنها دریغ کند، یا حق ندارد حیوانی را جلوی چشم توله خود بکشد یا به قصد تفریح گنجشکی را بزند.

اینها همه روایاتی است معتبر درباره لزوم رعایت حقوق حیوانات که در اسلام به آنها تاکید شده، اما در کنار این موضوع، باید به این نکته نیز توجه داشت که از نظر اسلام، انسان اشرف هستی است و بنابراین تمام موجودات هستی و حتی ملائکه و مجردات در خدمت انسان بوده و همه اینها اسبابی هستند که خداوند برای تعالی انسان آفریده است.

در قرآن کریم نیز آیاتی با این مضمون وجود دارد که خداوند چارپایانی را برای انسان آفریده که مالك آنها باشند یا خداوند چارپایان را در تسخیر انسان‌ها قرار داده است. بنابراین از جمیع تعابیر قرآنی و احادیث ائمه این نکته استنباط می‌شود که انسان مجاز به استفاده از حیوانات است، به شرط این که حقوقشان را محترم بشمارد و به آنها آزاری وارد نکند.

بنابراین اسلام حیوانات را دارای اندازه‌ای از درك و تعقل می‌داند و از این لحاظ، حقوقی را برای آنها در نظر می‌گیرد. اما از دیدگاه این دین مبین، خداوند کمال شعور و تعقل را در انسان قرار داده و او را به عنوان اشرف مخلوقات برگزیده است. از این منظر، رعایت حقوق حیوانات نباید نیازهای اساسی انسان را زیر سؤال ببرد، زیرا به به لحاظ اسلامی، اصل انسان است و اگر انسان برای برآوردن نیازهای اساسی خود در راه رسیدن به قرب الهی نیاز به بهره‌برداری از حیوانات داشته باشد، این بهره‌برداری هیچ اشکالی ندارد. البته به این شرط که استفاده از حیوانات همراه با بهره‌کشی و شکنجه آنها نشود، زیرا این کار از نظر اسلام حرام است و مراجع تقلید ما در این زمینه فتواهای متعددی صادر کرده‌اند.